

หลักเกณฑ์การปฏิบัติสมาธิ ปัญญา

หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด

(๓ พฤษภาคม ๒๕๒๙)

หลักปฏิบัติเครื่องดำเนินอันเป็นศูนย์กลางและเหมาะสม
อย่างยิ่ง คือ ธุดังควัตร ๑๓ ข้อ นี่เป็นเครื่องดำเนินสำหรับพระผู้
เห็นภัย เพื่อจะหลุดพ้นจากภัยให้ถึงแดนเกษม คือพระนิพพาน
ส่วนประกอบภายในจิต อารมณ์ของจิต เครื่องดำเนินของจิต
ได้แก่กรรมฐาน ๔๐ ห้องดังที่ท่านแสดงไว้ จะเป็นบทใดก็ตามใน
กรรมฐาน ๔๐ ห้องนั้น ที่เห็นว่าเหมาะสมกับจิตนิสัยของผู้
ปฏิบัติเป็นราย ๆ ไป ย่อมยึดเอาธรรมบทนั้น ๆ ที่ตนชอบเข้ามา
กำกับใจ ที่เรียกว่าบริกรรมภาวนา ดังอนุสสติ ๑๐ นี้มี พุทโธ ธัม
โม สังโฆ เป็นต้น อยู่ในอนุสสติ ๑๐ นี้ เราจะเอาบทใด หรืออา
นาปานสติ

ธรรมเหล่านั้นบทใดเหมาะสมกับจิตนิสัยของผู้บำเพ็ญราย
ใด พึงนำธรรมบทนั้นเข้ามากำกับใจ ให้เป็นบริกรรมภาวนา

หรือกำหนดรู้ เช่น ลมหายใจเข้าออก ไม่ต้องบิกระหมหรือ
บิกระหมก็ได้ ตามแต่ความถนัดใจ ถ้าไม่บิกระหมก็ให้รู้ลมเข้าลม
ออก ลมสัมผัสที่ตรงไหนมาก พึงตั้งสติลงที่จุดนั้น เช่น ตั้งจมูก
เป็นต้น เป็นที่ผ่านเข้าออกของลมอย่างเด่นชัด รู้ได้ชัด สัมผัส
มากกว่าที่อื่น ๆ ก็กำหนดที่ตรงนั้นไว้

ให้ความรู้คือใจนั้นอยู่กับความสัมผัสของลมผ่านเข้าผ่าน
ออก โดยไม่ต้องตามลมเข้าไปและตามลมออกมาในขั้นเริ่มแรก
จะเป็นการฟั่นเฟือนมากไป หรือเพิ่มภาระให้จิตมากไป จึงต้องให้
กำหนดรู้อยู่เพียงลมเข้าลมออกเท่านั้น ไม่ให้จิตส่งไปสู่สถานที่
อื่นใดอารมณ์ใด นอกจากลมเข้าลมออกที่ตนกำหนดอยู่นั้น
เท่านั้น เราจะบิกระหมธรรมบทใดก็ตาม ให้พึงทำความรู้สึกอยู่
กับธรรมบทนั้น ๆ เท่านั้น ประหนึ่งว่าโลกนี้ไม่มีอันใดในเวลานั้น
มีเฉพาะคำบิกระหม กับความรู้ที่สัมผัสสัมพันธ์กันอยู่นี้เท่านั้น
ท่านเรียกว่าภาวนาที่ถูกต้องเหมาะสม

ในธรรมที่กล่าวมา ๔๐ ห้องนี้ เป็นธรรมที่เหมาะสมกับผู้
ประพฤติปฏิบัติ จะยึดเอาบทใดก็ตาม เมื่อเห็นถูกกับจิตนิสัย

จึงเรียกว่าเป็นธรรมกลาง ๆ เป็นปฏิปทาที่ราบรื่นดีงาม บรรดา
พระสาวกอรหันต์ทั้งหลายท่านผ่านไปด้วยธรรมเหล่านี้แล ในชั้น
เริ่มแรกเป็นเช่นนั้น นี่เราหมายถึงเริ่มแรกแห่งการภาวนา ต้องมี
ธรรมบทใดบทหนึ่งเป็นเครื่องเกาะเครื่องยึด เครื่องกำกับของใจ
ไม่เช่นนั้นใจจะหาที่เกาะที่ยึดไม่ได้ ไขว่ไขวไปหมดและไม่ได้ผล
อันใด

ท่านจึงสอนกรรมฐานไว้ในตัวของเรานี้ ก็มีกรรมฐาน ๕ ที่
อุปัชฌาย์มอบให้ตั้งแต่วันอุปสมบท คือ เกสา โลมา นขา ทัน
ตา ตใจ เราจะนำคำเหล่านี้คำใดคำหนึ่งบทใดบทหนึ่ง บริกรรม
เช่นเดียวกับธรรมทั้งหลายที่กล่าวมาสักครู่นี้ก็ได้ไม่มีอะไร
ขัดข้อง เพราะเป็นธรรมเป็นกรรมฐานด้วยกัน นี่เป็นธรรมฝึกหัด
เบื้องต้น ต้องมีบทธรรมเป็นเครื่องยึด ไม่ใช่จะกำหนดรู้เฉย ๆ
ดังที่จิตท่านมีหลักมีเกณฑ์แล้ว เช่น จิตท่านผู้มีสมาธิเป็น
พื้นฐานอยู่แล้วนั้น ท่านจะบริกรรมหรือไม่บริกรรม หากเป็นการ
เห็นควรของท่านเองสำหรับผู้มีหลักใจแล้ว ส่วนผู้ที่ยังไม่มีหลัก

ใจ ต้องยึดหลักธรรมนี้ไว้กับใจเป็นเครื่องยึดเป็นคำบริกรรม จึง
เหมาะสม ไม่เช่นนั้นไม่ได้เรื่อง

ผู้ปฏิบัติทั้งหลายพึงกำหนดธรรมเหล่านี้ ให้เลือกเอาธรรม
เหล่านี้ที่เห็นว่าเหมาะกับจริตนิสัยของตนมาปฏิบัติต่อตนเองใน
ขั้นเริ่มแรก จนจิตเกิดเป็นสมาธิขึ้นมา คือความแน่นหนามั่นคง
ภายในใจ หากรู้เอง เมื่อจิตสงบลงไป ๆ หลายครั้งหลายหน จิต
จะสร้างฐานแห่งความมั่นคงขึ้นภายในตัวเอง ความสงบเป็น
ครั้งเป็นคราวแล้วถอนขึ้นมานี้ ท่านเรียกว่าจิตรวมหรือจิตสงบ
เมื่อจิตมีการสงบเข้าไปและถอนออกมา สงบตัวเข้าไปแล้ว
ขยายตัวออกมา อย่างนี้ท่านเรียกว่าจิตสงบ

เมื่อจิตสงบหลายครั้งหลายหน ในแต่ละครั้งละหนของจิตที่
สงบนั้น ย่อมสร้างฐานแห่งความแน่นหนามั่นคงขึ้นภายใน
ตัวเองโดยลำดับลำดับ เมื่อนานเข้าก็กลายเป็นสมาธิขึ้นมา คือ
เป็นจิตที่มั่นคง เป็นจิตที่แน่นอน กำหนดดูเมื่อไรก็รู้ได้ชัดว่านี่
คือจุดแห่งความรู้ นี่คือจุดแห่งจิตอันเป็นความสงบประจำตัว นี้
เรียกว่าจิตเป็นสมาธิ

ไม่ใช่รวมลงไปแล้วเป็นสมาธิ ๆ เราจะเรียกว่าสมาธิใน
ขณะที่จิตรวมก็ได้ แต่ที่ให้แน่ที่สุดก็คือ จิตรวมตัวเข้าไปหลาย
ครั้งหลายหน จนถึงกับสร้างฐานของตนให้เกิดความมั่นคง
ขึ้นมา แม้จะคิดอ่านไตร่ตรองอะไรได้อยู่ก็ตาม แต่ฐานของจิตที่
แน่นหนามั่นคงนั้นไม่ละตัวเอง นั่นจะเป็นความที่เหมาะสม
อย่างยิ่งในคำว่าจิตเป็นสมาธิ เพราะเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ในวงผู้
ปฏิบัติจะทราบได้ชัดไม่ต้องไปถามใครเลย

ขอแต่จิตได้สงบเข้าไปได้ดังที่กล่าวนี้เถอะ เมื่อสงบเข้าไป ๆ
ถอนออกมา สงบเข้าไปหลายครั้งหลายหนหลายวันหลายคืน
เข้าไป หากเป็นความแน่นหนามั่นคงขึ้นภายในจิตเอง นั่นท่าน
เรียกว่าจิตเป็นสมาธิแล้ว

จิตเป็นสมาธิย่อมมีความเย็น ย่อมมีความสงบตัว ไม่หิวโหย
ในอารมณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะอารมณ์ทางใด รูป เสียง กลิ่น รส
เครื่องสัมผัส เจพาะอย่างยิ่งกามารมณ์เป็นสำคัญสำหรับ
นักบวช อันนี้เป็นข้าศึกมากภายในจิตใจ และชอบคิดมาก คิดได้
อย่างรวดเร็วแต่หักห้ามได้ยาก เหล่านี้เมื่อจิตมีสมาธิคือความ

สงบแล้วสิ่งเหล่านี้ย่อมสงบตัวไป แต่ไม่ใช่ขาด ไม่ใช่ละขาด เป็นเพียงความสงบของจิต คือจิตอิมัตถ์ในขั้นนี้ ท่านจึงสอนให้ใช้การพิจารณาคือปัญญา

ปัญญานั้นหมายถึงการถอดการถอน การคลี่คลายดูสิ่งต่างๆ ให้เห็นตามความเป็นจริง แล้วถอนไปโดยลำดับลำดับ ตั้งแต่กิเลสขั้นหยาบ ๆ จนกระทั่งถึงขั้นละเอียดสุด หลุดพ้น ท่านเรียกว่าปัญญาทั้งนั้น แต่เป็นขั้น ๆ ของปัญญา สมาธิเป็นเพียงทำจิตให้สงบเพื่อจะได้พิจารณาได้ง่ายลงไป ผิดกับการพิจารณาทั้งที่จิตหาพื้นฐานแห่งความสงบไม่ได้อยู่เป็นอันมาก เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าท่านจึงสอนให้บำเพ็ญทางสมาธิ ท่านเรียกว่าสมาธิอบรมปัญญา

ดังที่กล่าวไว้ในอนุศาสน์ **สมาธิปริภาวิตา ปญญา มหปผลา โหติ มหานิสงสา** สมาธิเป็นเครื่องหนุนปัญญา ให้พิจารณาสิ่งทั้งหลายรู้ได้แจ่มแจ้งชัดเจนโดยลำดับลำดับ **ปญญาปริภาวิตํ จิตตํ สมมุเทว อาสเวหิ วิมูจจติ** ปัญญาเมื่อสมาธิได้อบรมแล้วย่อมมีความคล่องตัว คือได้รับการอบรม

ได้รับความอนุเคราะห์มาแล้ว ย่อมมีความคล่องตัวในการ
พิจารณาแยกแยะอารมณ์ต่าง ๆ จนถึงกับตัดขาดได้ หลุดพ้น
จากกิเลสทั้งปวงโดยชอบ นั่นท่านว่า **สมมเทว อาสเวหิ วิมูจ
ติ** คือหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวงโดยชอบ นี่หลักธรรมที่ท่านแสดง
เป็นพื้นเป็นฐานอันตายตัวไว้เป็นจุดศูนย์กลางโดยแท้จริง

ท่านจึงสอนให้อบรมสมาธิเพื่อเป็นบาทเป็นฐาน เพื่อจิตได้มี
ความสงบตัว มีความอึดตัวในอารมณ์ทั้งหลาย อยู่ด้วยความ
สงบเย็นใจ เมื่อจิตมีความสงบเย็นใจแล้ว ย่อมพาพิจารณาอะไร
เป็นการเป็นงานได้ดีกว่า การใช้ให้จิตพิจารณาทั้งที่จิตหาความ
เป็นสมาธิไม่ได้ และกำลังหิวโหยในอารมณ์เป็นไหน ๆ

การพิจารณาจิตที่ไม่เคยมีความสงบเลยให้เป็นปัญญา
มักจะเป็นสัญญาเถลไถลออกนอกกลุ่มนอกทางอยู่เสมอ ๆ ไม่ค่อย
จะได้เรื่องได้ราวอะไร จนถึงกับว่าไม่ได้เรื่อง ท่านจึงสอนสมาธิ
เป็นบาทเป็นฐาน เป็นเครื่องยืนยันว่าจะได้ผลในการพิจารณา
ทางด้านปัญญา เมื่อสมาธิมีอยู่ภายในจิตใจแล้ว ใจไม่หิวโหย
ใจไม่รวนเร ใจไม่กระวนกระวาย ย่อมทำหน้าที่การงานของตน

ไปโดยลำดับลำดับตามสติที่บังคับให้ทำ จนถึงกับได้ปรากฏผล
ขึ้นมาเป็นปัญญาโดยลำดับลำดับ จนถึงขั้นปัญญาที่เห็นเหตุ
เห็นผลแล้ว และหมุนตัวไปเองโดยไม่ต้องถูกบังคับเหมือนตั้งแต่
ก่อนที่เคยบังคับกันนั้นเลย นี่เป็นอย่างนี้

ในเบื้องต้นจึงต้องอาศัยคำบริกรรมเป็นพื้นฐานก่อน นี่เป็น
หลักตายตัว เป็นหลักศูนย์กลางแห่งการปฏิบัติของผู้บำเพ็ญ
ทั้งหลาย ไม่ควรจะละไม่ควรจะปล่อยวางคำบริกรรมซึ่งเป็น
เครื่องยึดของจิตในขั้นเริ่มแรก เพื่อหาหลักฐานใส่ตัวเอง จึง
จำต้องใช้บทบริกรรมนี้เป็นฐานสำคัญมากอยู่เสมอ

จนกว่าจิตนี้ได้เริ่มเป็นสมาธิขึ้นมา ถึงกับเป็นสมาธิแล้ว คำ
บริกรรมเหล่านั้นซึ่งเคยนำมาบริกรรมเป็นประจำนั้น ก็ย่อมจะ
ปล่อยวางกันได้ ด้วยความเข้าใจตัวเองว่าสมควรจะปล่อยวาง
หรือไม่ นั่นเป็นสิ่งที่จะทราบด้วยสมาธิของตัวเอง ด้วยหลักของ
ความรู้คือความเด่นชัดแห่งจุดของผู้รู้ของตัวเอง แล้วจะไม่
บริกรรมก็ได้ โดยกำหนดเอาความรู้นั้นเป็นฐานที่เดียว อยู่กับ

ความรู้^๑นั้น เมื่อจะกำหนดให้ความรู้^๑นั้นมีความสงบลงไป ก็
กำหนดลงได้อย่างง่ายดาย ที่นี้ก็เปลี่ยนแปลงไปได้เรื่อย

ที่นี้คำว่าคำ^๑ปริกรรมในกรรมฐาน ๔๐ ห้องนี้ หลักใหญ่ก็^๑เป็น
การบำเพ็ญ^๑ในเบื้องต้น ผู้บำเพ็ญ^๑ในขั้นเริ่มแรกจำ^๑ต้องได้ยึด
ธรรมเหล่านี้ไว้เป็นหลักเกณฑ์^๑ของใจ จนกว่าใจจะได้หลักได้
เกณฑ์ แล้วค่อยแผ่กระจายออกไปในงานทั้งหลาย ที่นี้หาความ
เป็นประมาณไม่ได้ เมื่อจิตได้เป็นสมาธิแล้วฝึก^๑ตัดทางด้าน
ปัญญา ปัญญาจะตีแผ่^๑ออกไปโดยลำดับลำดับ คำ^๑ปริกรรมนั้น
จะหายไปโดยหลักธรรมชาติ^๑ของผู้บำเพ็ญ^๑นั้นแล

เพราะฉะนั้นผู้บำเพ็ญ^๑ถึงขั้นสมาธิอย่างแน่วแน่และขั้น
ปัญญาแล้ว ในคำ^๑ปริกรรมทั้งหลายจึงหายไปโดยหลักธรรมชาติ
แห่งการปฏิบัติ^๑ของตัวเอง คือค่อยหายไปเอง เช่นเดียวกับเราขึ้น
บันได ก้าวขึ้น^๑ไปขั้นที่ ๑ ขั้นที่ ๒ ขั้นที่ ๓ ก็หมดความจำ^๑เป็นไป
ก้าวผ่านไป ๆ จนถึงวาระสุดท้าย ก้าวขึ้น^๑ถึงบนบ้าน นี่คำ^๑
ปริกรรมก็ค่อยเปลี่ยนตัวเองไปเช่นนั้น จนถึงขั้นปัญญาแล้วไม่
ต้องบอกที่นี้ หากรู้^๑ในตัวเองวิธี^๑ทำการทำงาน

เหมือนโลกเขาทำงาน ผู้ใหญ่ทำงานเข้าใจในงาน ทำไปได้
กว้างขวางมากมายผิดกับเด็กเป็นไหน ๆ นี่การทำงานของสมาธิ
ที่มีหลักมีเกณฑ์แล้ว กับการทำงานทางด้านปัญญาก็เป็น
เช่นเดียวกัน มีความขยายตัวออกไปโดยลำดับลำดับจนหา
ประมาณไม่ได้ แต่ผู้ปฏิบัติหรือผู้ดำเนินสมาธิดำเนินปัญญานั้น
จะรู้ตัวเอง โดยไม่ต้องไปถามใครว่าควรจะปล่อยคำบริกรรม
มากน้อยเพียงไร หรือไม่ปล่อย เป็นยังไง ในเวลาใดขณะใด หาก
ทราบเองในผู้ปฏิบัติ นั้น ขอให้ทุก ๆ ท่านยึดไว้เป็นหลักเป็น
เกณฑ์ในการปฏิบัติภาวนา

หลักใหญ่ให้จิตสงบได้นั้นแหละเป็นของดี เพียงจิตสงบ
เท่านั้นก็ตัดความกังวลวุ่นวาย ซึ่งเคยประจำจิตเสียดแทงจิต
ออกได้โดยลำดับลำดับ จนถึงกับเป็นขั้นสบาย เพราะฉะนั้นผู้
ภาวนาเมื่อจิตเป็นสมาธิแล้ว จึงมักชี้แจงในการพิจารณาธรรม
ทั้งหลายด้วยปัญญา นอนจมอยู่กับสมาธินั้นเสียไม่ออกพิจารณา
พิจารณา สุดท้ายก็เข้าใจว่าความรู้ที่แน่นหนาแห่งความเป็นสมาธิ
ของตนนั้น จะเป็นมรรคผลนิพพานไปเลย ในข้อนี้ผมเคยเป็น

แล้ว จึงได้นำมาอธิบายให้ท่านทั้งหลายได้ทราบ ว่าสมาธิต้อง
เป็นสมาธิ ปัญญาต้องเป็นปัญญา เป็นคนละสัดเป็นคนละส่วน
เป็นคนละอันจริง ๆ ไม่ใช่อันเดียวกัน หากเป็นอยู่ในจิตอัน
เดียวกันนั้นแล เป็นแต่เพียงไม่เหมือนกัน

จิตที่เป็นสมาธิก็เต็มภูมิได้เหมือนกัน เมื่อถึงขั้นเต็มภูมิแล้ว
จะทำอย่างไรรู้ก็ไม่เกินนั้น ไม่เลยนั้นไปอีก ถึงขั้นสมาธิที่เต็มภูมิ
แล้วก็มีแต่ความแน่นแน่วของจิต ความละเอียดของจิตที่รู้อย่าง
แน่นแน่วเท่านั้น จะให้มีความละเอียดแหลมคมหรือแยกคายต่าง
ๆ แผ่กระจายออกไปฆ่ากิเลสตัณหาอาสวะประเภทต่าง ๆ ที่มี
อยู่ภายในใจนั้นไม่ได้ เพราะไม่เห็นเพราะไม่รู้ ด้วยเหตุนี้ท่านจึง
สอนให้พิจารณาทางด้านปัญญา ซึ่งเป็นเรื่องแยกคายยิ่งกว่า
สมาธิอยู่มากมายจนหาประมาณไม่ได้ นี่ละปัญญาจึงเป็น
ปัญญา

ผู้ที่ เป็นสมาธิถ้าไม่ออกพิจารณาทางด้านปัญญา จะเป็น
สมาธิอยู่อย่างนั้นตลอดไปจนกระทั่งวันตายก็หาเป็นนิพพานได้
ไม่ หาเป็นปัญญาได้ไม่ ต้องเป็นสมาธิอยู่ตลอดไป นี่ละท่านจึง

สอนให้ออกพิจารณาทางด้านปัญญา มีความจำเป็นอย่างนี้ ให้
ทุก ๆ ท่านจำไว้ให้แม่นยำ นี่สอนด้วยความแม่นยำด้วย สอน
ด้วยความแน่ใจของเจ้าของ เพราะได้ผ่านมาแล้วอย่างนี้ ติด
สมาธิก็เคยติดแล้ว

ผมเคยได้พูดให้หมู่เพื่อนฟังมานานแสนนานหลายครั้ง
หลายหน จนนับไม่ได้นั่นแหละ ว่าได้ติดสมาธินี้มาเสียอย่าง
จำเจ หรือติดสมาธิมาเสียจนจมพุดง่าย ๆ จนเป็นความขี้เกียจ
จนเกิดความสำคัญว่าสมาธินี้แหละจะเป็นนิพพาน สมาธินี้แหละจะ
เป็นธรรมชาติที่สิ้นกิเลส จะสิ้นอยู่ตรงนี้ ตรงที่รู้ ๆ นี่ละ ไม่มีที่อื่น
ใดเป็นที่สิ้นกิเลส นั่นเหมาเอาเสียทั้งหมด

ความจริงความรู้อันนั้นมันกลมกลืนกับอะไรอยู่ เพียงขั้น
ของสมาธิ ความรู้ในขั้นสมาธิ จะไปสามารถรู้กิเลสให้เหนือ
สมาธิไปได้ได้อย่างไร เพราะกิเลสที่ละเอียดเหนือสมาธิมีอีก
มากมายยิ่งกว่าที่ความรู้ในขั้นสมาธิจะรู้ได้เป็นไหน ๆ
เพราะฉะนั้นท่านจึงสอนให้แยกทางด้านปัญญา

เมื่อจิตมีความสงบ จะสงบขั้นใดก็ตามย่อมเป็นบาทเป็น
ฐาน เป็นเครื่องหนุนปัญญาตามขั้นของตนได้ ให้พิจารณา แต่
ไม่ใช่พิจารณาในขณะที่จิตสงบ ต่างวาระกัน เมื่อจิตถอยออก
จากความสงบแล้วให้ใช้ปัญญาพิจารณา

การใช้ปัญญาพิจารณาก็หมายถึงขั้นนี้แหละ เป็น
สถานที่ที่คลี่คลายพินิจพิจารณา เพราะนี่เป็นสิ่งที่เราติดก่อนสิ่ง
ใดภายนอก ติดอันนี้ก่อน ติดขั้นนี้ ห้า คืออะไร รูปเป็นสำคัญ รูป
กาย กายของเรามีอะไรบ้าง นี่เรียกว่าคลี่คลายแล้วที่นี้ละ ผม
ขน เล็บ ฟัน หนัง อันใดที่เหมาะสมกับการพิจารณาของเราเราจับ
จุดนั้นก่อน ธรรมชาติของสิ่งเหล่านี้ให้ดูทั้งที่เกิดขึ้นที่อยู่ที่อยู่ของมัน
ทั้งความแปรสภาพของมัน เป็นอย่างไรบ้าง แต่ละชิ้นละอันนี้มัน
เดินทางสายเดียวกันด้วย อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ไม่ปลีกไม่แหวะ ไป
ทางสายเดียวกัน และมีส่วนที่เป็นอสุภะอสุภังอีกมากมายใน
บางส่วนของร่างกายเหล่านี้ เป็นอย่างไรบ้างพิจารณา นี่ท่าน
เรียกว่าปัญญา

แยกแยะจะดูภายนอกก็ได้ภายในก็ได้ เป็นมรรคได้ทั้งสองทาง คือทั้งภายนอกทั้งภายใน เมื่อพิจารณาให้เป็นมรรค คือพิจารณาโดยทางปัญญาเพื่อการถอดการถอน เป็นมรรคได้ทั้งภายนอกภายใน ถ้าเรารู้เราเห็นเราสำคัญมั่นหมายเพื่อความผูกมัดตัวเอง นั่นก็เป็นสมุทัยได้ทั้งภายนอกภายใน นี่จะอธิบายให้ฟังเพียงราง ๆ ก่อน ไม่ได้พูดให้เต็มเม็ดเต็มหน่วย เพราะยังมีแง่ที่จะพูดอีกมากมายในวงแห่งปัญญาในชั้นนี้

เราดูไปตั้งแต่หนังแต่เนื้อ เอ็น กระดูก เอา ดูเข้าไปภายใน มันมีอะไรบ้าง นี่คือนิพพาน คลี่คลายดูให้เห็นชัดเจน แต่เวลาพิจารณานั้น เราอย่าเอาความที่ว่าอยากรู้ อยากเห็น อยากให้เป็นอย่างใจโดยถ่ายเดียวเข้าไปทำลายความจริง ความจริงนั้นเป็นความจริงอยู่แล้ว ให้พิจารณาสอดส่องดูตามความจริงนั้น แล้วจะเห็นความจริงขึ้นมา เมื่อพิจารณาซ้ำ ๆ ซาก ๆ ดูหลายครั้งหลายหนเราจะเห็นความจริงขึ้นมา เช่น อนิจจัง ก็จริงอันหนึ่ง ทุกข์ จริงอันหนึ่ง อนัตตา จริงอันหนึ่ง อสุภะอสุภังแต่ละอย่าง ๆ จริงไปตามหลักธรรมชาติของตัวเอง นี่มันจริงอย่างนี้ เมื่อจริง

เข้าถึงใจแล้ว ใจย่อมมีความคลายตัวเองออกไปโดยลำดับ จากความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งทั้งหลายเหล่านี้ นี่ท่านเรียกว่าพิจารณาทางด้านปัญญา

แล้วพิจารณาภายนอกก็ให้เป็นอย่างนั้น ได้ยินสิ่งใดเมื่อจิตที่ควรจะเป็นปัญญาได้แล้ว พอได้ยินก็จะแปรสภาพเป็นปัญญาขึ้นมา ได้เห็นก็จะแปรสภาพเป็นปัญญาขึ้นมา ในขณะที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง สัมผัสสัมพันธกับสิ่งต่าง ๆ จะเป็นเรื่องปัญญาขึ้นมา ๆ เช่นเดียวกับมันเคยสร้างเรื่องกิเลสขึ้นมาในขณะที่ได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังแต่ก่อนนั้นแล ไม่ติดกันอะไรเลย เมื่อถึงขั้นปัญญาจะทราบจะรู้เป็นอย่างนั้น นี่ละวิธีการดำเนิน ให้ยึดหลักที่กล่าวมานี้เป็นทางดำเนิน อย่าหาเรื่องหาราวใส่ตัว แฝง ๆ เรื่องนั้น แฝง ๆ เรื่องนี้ไป ไม่ถูก หลักใหญ่อยู่ตรงนี้จะให้ยึดเอา

ครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็ดี หรือนับตั้งแต่พระสาวกทั้งหลายลงมาก็ดี ท่านหลุดพ้นด้วยอำนาจแห่งกรรมฐาน ๔๐ นี่ทั้งนั้นแหละ กรรมฐาน ๔๐ นี้แลเป็นธรรมที่สร้างจิตท่านให้มีความสงบร่มเย็น ต่อจากนั้นไปก็สร้างทางด้านปัญญาให้รู้แจ้งแทง

ทะลุไป ไม่พ้นจากกรรมฐานที่กล่าวมาเหล่านี้เลย เพราะ
กรรมฐาน ๔๐ นี้ไม่ใช่จะเป็นอารมณ์แห่งสมถะอย่างเดียว ยัง
เป็นอารมณ์ของวิปัสสนาได้ด้วย เมื่อจิตควรแก่วิปัสสนาแล้ว จะ
เป็นวิปัสสนาไปได้โดยไม่ต้องสงสัย

ในขณะที่จิตยังไม่เป็นปัญญา จิตยังไม่เป็นวิปัสสนา ก็เอา
ธรรมเหล่านี้แลมาอบรมจิตใจด้วยความเป็นสมถะ คือเพื่อความ
เป็นสมถะ ได้แก่ความสงบของใจ พอจิตก้าวเข้าสู่ปัญญาแล้ว
ธรรมที่เคยเป็นอารมณ์แห่งสมถะนี้แล จะแปรสภาพเป็นอารมณ์
แห่งวิปัสสนาไปได้โดยไม่ต้องสงสัย นี่แหละหลักใหญ่อยู่ตรงนี้

เมื่อการพิจารณาทางด้านปัญญาเกี่ยวกับขั้นธรรมอกขั้นธรรม
พิจารณาอยู่โดยสม่ำเสมอตามที่กล่าวนี้ ความรู้แจ้งภายในจิตใจ
จะปรากฏขึ้นโดยลำดับลำดับ โดยไม่มีใครบอกไม่มีใครสอน สิ่ง
ไม่เคยรู้จะรู้ขึ้นมา สิ่งที่ไม่เคยละก็จะละ สิ่งที่เคยติดแนบภายใน
จิตใจของเรา จนไม่คาดไม่ฝันว่าจะแก่ว่าจะแยกจะแยะจะตัดกัน
ออกได้ให้ขาด ก็เป็นขึ้นมาให้เห็นอย่างชัดเจนภายในใจ ด้วย
อำนาจของปัญญานั้นแล

เพราะฉะนั้นปัญญาจึงเป็นธรรมชาติที่แหลมคมมากกว่า
สมาธิเป็นไหน ๆ ถ้าเรายังไม่เคยก้าวทางด้านปัญญามีแต่เพียง
สมาธิ ก็จะเห็นว่าสมาธินี้เป็นความละเอียดมาก เพราะจิตที่เป็น
สมาธิเต็มภูมิ ต้องสร้างความละเอียดให้ผู้ยังไม่เคยรู้เคยเห็น
ทางด้านปัญญาว่า ตัวนี้เป็นผู้ละเอียดแหลมคมมาก ละเอียด
มากได้จริง ๆ โดยไม่ต้องสงสัย

แต่พอก้าวออกทางด้านปัญญาแล้วจะเห็นสมาธินี้..
เหมือนกับเราเดินทางไปเจอตะกั่ว ที่แรกก็ว่าเป็นของดี พอไป
เจอเงินเข้าก็ทิ้งตะกั่ว พอไปเจอทองเข้าก็ทิ้งเงินแบบนั้นแหละ
เรื่องเราผ่านสมาธิเป็นขั้น ๆ ขึ้นไปหาปัญญาเป็นขั้น ๆ
จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น เป็นเช่นเดียวกันกับเราปล่อยวางสิ่ง
นั้น ๆ ก้าวผ่านไปโดยลำดับลำดานั่นเอง ดังที่กล่าวมานี้ไม่ผิด
หากเป็นไปในหลักธรรมชาติของจิตนั้นละ ความละเอียดของ
ปัญญาเป็นเช่นนั้น

ที่นี้ธรรมชาติอันหนึ่งที่มันแทรก ที่เหมือนกับว่าเป็นอันหนึ่ง
อันเดียวกันกับจิตนั้น มันอยู่ที่จิต เพียงสมาธิจะไม่มีโอกาสไม่มี

ทางทราบได้เลย จะกลืนกันทั้งเนื้อทั้งกระดูกทั้งก้างนั่นแหละถ้า
เป็นอาหารก็ดี แล้วก็จะติดคอตายอยู่นั่นไม่ไปถึงไหน ถ้าไม่ใช่
ความพินิจพิจารณาคลี่คลายออกโดยทางปัญญาแล้ว เราจะไม่
ทราบความละเอียดของกิเลสประเภทที่ฝังจมอยู่ภายในจิตใจ
แล้วก็แผ่พังพานออกไปทางรูป ทางเวทนา สัญญา สังขาร
วิญญาณ แผ่พังพานออกไปนั้น รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส
ทั่วแดนโลกธาตุ ไปเที่ยวยึดได้หมด ออกจากธรรมชาติที่ละเอียด
ที่สุดของกิเลสประเภทหนึ่งภายในจิตใจนั้นแล นี่ละมันสร้าง
เรื่องราวขึ้นมาภายในตัว แล้วแผ่อำนาจสาดกระจายไปทั่ว
โลกธาตุทั้งสาม

กามโลก รูปโลก อรูปโลก ถ้าไม่ใช่จิตดวงนี้ไปเกิดดวงไหน
จะไปเกิด อะไรจะไปเกิด สิ่งทีละเอียดที่สุดพวกพรหมโลก
เหล่านี้ก็เหมือนกัน อะไรจะไปเกิด มีแต่จิตทั้งนั้นไปเกิด เพราะ
ธรรมชาติที่แฝงอยู่ภายในจิตนั้นผลักดันให้เป็นไปเอง ให้ไปเกิด
นี่ละปัญญาเมื่อสร้างเข้าไป มันเห็นเข้าไปอย่างนี้เอง เห็นชัดเข้า

ไป ๆ ไม่ต้องไปถามใคร นั่นละผู้ปฏิบัติไม่อัครรยพระพุทเจ้า
จะอัครรยใคร สิ่งเหล่านี้พระพุทเจ้าสอนแล้วทั้งนั้น

เมื่อปัญญาหยั่งเข้าไป ๆ แล้ว จะเห็นความละเอียดของทั้ง
กิเลสของทั้งปัญญาไปพร้อม ๆ กัน เมื่อได้เห็นชัดทั้งสิ่งที่ยึดมั่น
ถือมั่น ทั้งตัวผู้ยึดมั่นถือมั่นแล้วว่าเป็นภัยด้วยกัน ทำไมจะไม่
ถอดไม่ถอน ทำไมจะไม่สลัดปัดทิ้งลงได้เล่า ต้องปัดทิ้งได้โดยไม่
ต้องสงสัย ปัญญานี้แหละพาให้สลัดปัดทิ้งได้ เพราะเห็นด้วย
ปัญญา ท่านกล่าวไว้เป็นบทบาทชื่อว่า **นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา**
ความสว่างกระจ่างแจ้งเสมอด้วยปัญญาไม่มี จะสว่างกระจ่าง
แจ้งที่ไหนเล่าปัญญา ต้องสว่างกระจ่างแจ้งลงในจุดที่มีมืดดำ ที่
เคยเกิดเคยตายนั้นแหละ ได้แก้ดวงใจของตัวเอง นี่มันมืดที่ตรง
นี้ไม่ใช่มืดที่ไหน มันหลงที่ตรงนี้ไม่หลงที่ไหน ตัวนี้พาให้เกิด ตัว
นี้พาให้ตาย

ภพใดแดนใดก็ตามไม่พ้นจากจิตดวงนี้แล เป็นผู้พาให้ไป
เกิดแก่เจ็บตาย อยู่ในทุกแห่งทุกหน ในภพน้อยภพใหญ่ภพนั้น
ภพนี้ไม่มีสิ้นสุด ก็เพราะธรรมชาติที่ละเอียดแหลมคมมาก

กลมกลืนกันอยู่กับจิตดวงนั้น นั่น ทีนี้เมื่อปัญญาได้หยั่งทราบลงไปโดยลำดับลำดับตั้งแต่เบญจขันธ์นี้เป็นของสำคัญ เอาส่วนหยาบนี้ก่อน มันหากเป็นของมันเอง ไม่ได้บอกว่าเอาส่วนหยาบก็ตามมันหากเป็น เพราะมันกระเทือนจิตอยู่ตลอดเวลารูปอันนี้

ไม่ว่ารูปนอกไม่ว่ารูปในมันกระเทือนกันอยู่ตลอดเวลา ให้เป็นอารมณ์ยุ่งอยู่เสมอ ก็เพราะรูปนอกกับรูปใน รูปเข้ากับรูปเรา รูปหญิงกับรูปชาย เสียงหญิงเสียงชาย เสียงเขาเสียงเรา สัมผัสเขาสัมผัสเรานี้แหละ เป็นสิ่งที่กระทบกระเทือนจิตใจอยู่ตลอดเวลา นี่เมื่อพิจารณาลงไปมันจะทราบสิ่งเหล่านี้ก่อน เมื่อทราบสิ่งเหล่านี้แล้วก็จะสลับเข้ามา ปล่อยเข้ามา จนกระทั่งถึงร่างกายของตัวเองก็สลับเข้าไปเรื่อย ๆ นี่ปัญญาเหมือนกับไฟได้เชื้อ เผาเข้าไป ๆ ตรงใดจุดใดที่มีเชื้อไฟอยู่ไฟจะลุกลามเข้าไป ตรงนั้น เอ้า จนกระทั่งถึงเวทนาเป็นส่วนละเอียด

เมื่อออกจากรูปไปแล้วจะเข้าถึงเวทนา เวทนาอะไร กายเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เหล่านี้ จะเห็นว่าเป็นอาการอันหนึ่ง ๆ ที่ออกมาจากใจทั้งนั้น เกิดแล้วดับ ๆ เวทณาก็คือ

ความทุกข์ ความทุกข์ไม่ทราบตัวเอง แต่เป็นจิตเป็นผู้ทราบ และ
ความสำคัญมั่นหมายที่ออกมาจาก **อวิชชาปจฺจยา** นั้นทำให้
ยึดมั่นถือมั่น ทั้งสุขเวทนา ทั้งทุกข์เวทนา ทั้งอุเบกขาเวทนา ยึด
ได้ทั้งนั้น ถ้าวางได้หลงตัวจิตแล้ว จิตจะพาให้หลงสิ่งเหล่านี้
ทั้งหมด แต่เมื่อได้รู้แล้วจะรู้เข้าไปโดยลำดับลำดับจนกระทั่งถึง
ตัวจิต เวทนามารู้ รู้ก็ปล่อย สัญญา สังขาร วิญญูญาณ รู้ปล่อย นั้น
ไม่มีใครบอกหากรู้เอง นี่จะเรียกว่าปัญญา ปัญญาฉลาดอย่าง
นั่นเอง แหลคมคมอย่างนั่นเอง รู้ชัด ๆ ไม่มีใครมาบอกก็รู้เอง ๆ
และปล่อยเข้าไป ๆ สุด ท้ายก็ขาดสะบั้นไปทั้ง ๆ ที่ขั้นกับจิตนี้
อยู่ด้วยกันครองกันอยู่นะ

รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูญาณ ซึ่งเคยเป็นอันหนึ่งอัน
เดียวกันกับจิต ได้กลายเป็นคนละชิ้นละอันแล้ว จิตดวงนั้นเป็น
เหมือนกับเกาะอันหนึ่งที่อยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร ได้แก่ รูป
เวทนา สัญญา สังขาร วิญญูญาณ อันเป็นน้ำ ที่นี้เวลาพิจารณา
เข้าไปอีก พิจารณาเข้าไปจนกระทั่งถึงตัวจิตซึ่งเป็นเกาะอันนั้น
แยกพิจารณาอยู่นั้นเช่นเดียวกับเราพิจารณาภายนอกมีรูปขั้น

เป็นต้น โดยทาง **อนิจจัง ทุกขัง อนตตา** แยกเข้าไป ๆ พิจารณา
เข้าไป สุดท้ายเกาะนั้นก็พังทลาย

ความจริงนั้นเกาะคืออะไร นั้นแหละตัวกิเลส ตัวอวิชชา ตัว
ที่ละเอียดแหลมคมที่สุด สมาธิเข้าถึงได้ยังไงธรรมชาตินั้น เข้า
ไม่ถึง แต่ปัญญาฟังได้ฟังซิ ไม่เจอไม่เห็นฟังได้ยังไง นี่ละปัญญา
ฟังได้ เกาะนั้นจนไม่มี ไม่มีเหลือ อ้อ เกาะนั้นมันเป็นเกาะอะไร
ก็เกาะ **อวิชชาปลุกญา สงขารา** เกาะแห่งภพ เกาะแห่งชาติ
เกาะแห่งความเกิดแก่เจ็บตาย เกาะแห่งมหันตทุกข์ของสัตว์โลก
นั่นเองจะเป็นอะไรไป นี่รู้ชัดเจน

เมื่อธรรมชาติอันนั้นได้พังลงไปแล้ว ไม่มีเกาะไม่มีดอน จิตที่
บริสุทธิ์เต็มที่แล้วไม่มีสีไม่มีแสง ไม่มีคำว่าความสว่างกระจ่าง
แจ้ง ไม่มีความว่าอับเฉา เอามาพูดไม่ได้ เพราะสิ่งเหล่านั้นเป็น
เรื่องของสมมุติทั้งมวล เมื่อจิตได้ผ่านนี้ลงไปแล้วไม่มีใครบอกก็รู้
แต่ไม่มีคำว่าสว่างกระจ่างแจ้งดังที่โลกๆ ทั้งหลายคาดกัน หรือ
เราเองก็เคยคาดจะว่ายังไง เราเคยคาดเป็นยังไง คาดมันเป็น
ยังไง ที่นี้ความจริงกับความคาดผิดกันอย่างไรบ้าง เมื่อได้เข้าถึง

ความจริงแล้ว ใ้ความคาดความหมายมันก็ล้มละลายของมัน
ไปเอง ล้มละลายไปเอง โดยเข้ามาคัดค้านความจริงนี้ไม่ได้เลย
นี่ละการตัดภาพตัดชาติ

การสร้างปัญญาขึ้นมาเพื่อรู้ในสิ่งที่ควรรู้ในสิ่งที่ควรเห็น
ท่านว่า **นตฺถิ ปญฺญาสมา อาภา** สว่างลงที่ตรงนี้แหละ ตรงที่
มันมืด เกาะนั้นแหละเป็นธรรมชาติอันหนึ่งให้ติด ให้มองไม่
ทั่วถึง ก็คือเกาะนั้นนี่เอง เกาะแห่งอวิชชา มันเกาะอยู่ในที่จิตนั้น
ติดอยู่กับจิต เมื่อถูกพังทลายลงไปไม่มีเหลือแล้ว

ลำพังโดยธรรมชาติของจิตแท้ ๆ แล้วจะไม่เป็นเกาะจะไม่
เป็นจุด จะจับให้ได้ว่าเป็นจุดแห่งความสว่างก็ไม่ได้ จะว่ามองใส
ก็ไม่ได้ จะว่าเศร้าหมองก็ไม่ถูกโดยประการทั้งปวง ถ้าเป็นน้ำก็
ไม่มีสี คือน้ำที่สะอาดเต็มที่นี่ย่อมไม่มีสี ถ้าต้องการจะให้เป็นสีก็
เอาอะไรลงไปคลุกเคล้ากับน้ำ น้ำก็ปรากฏเป็นสีนั้น ๆ ขึ้นมา จิต
ก็เหมือนกัน จิตที่บริสุทธิ์เต็มที่แล้วย่อมปราศจากสีสังวรณะ
โดยประการทั้งปวง ไม่มีในจิตดวงนั้น นั่น ทั้ง ๆ ที่รู้อยู่จนหาก
ไม่ใช่อะไรทั้งนั้น นี่ท่านว่าโลกุตตรธรรมเต็มภูมิ ธรรมเหนือโลก

เหนืออะไร ก็เหนือธาตุเหนือขั้นนี้ เหนือสิ่งทั้งปวงที่เราเคยคาด
เคยคิดเคยติดเคยพันมาแต่ก่อนนั้นแหละ มันไม่ติดไม่พันไม่ยึด
ไม่ถือ ปล่อยไปหมดโดยประการทั้งปวง

นี่ละการพิจารณาการภาวนา ตั้งแต่เริ่มต้นบริกรรมภาวนา
มาโดยลำดับลำดับ ก้าวไปอย่างนี้ ๆ อย่าให้ออกนอกกลุ่มนอกทาง
ให้ดำเนินตามครูบาอาจารย์ท่านสอนอย่างไร เหมือน
พระพุทธเจ้าท่านสอนอย่างไร พระสาวกยึดเป็นหลักเป็นเกณฑ์
ไม่เคลื่อนคลาด จนกระทั่งถึงความหลุดพ้น ด้วยการยึดหลัก
สวากขาตธรรมของพระพุทธเจ้าให้แนบสนิทกับใจ กลายเป็น
สาวกอรหันต์ขึ้นมา ๆ

เห็นไหมพวกเรา ได้กราบไหว้บูชาอยู่ทุกวันนี้เป็นโมฆะ
เมื่อไร เป็นของพูดเล่นเมื่อไร **พุทธํ สรณํ คจฺฉามิ** เป็นของเล่น
เมื่อไร เป็นของจริงแท้ ๆ ธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้สร้างขึ้นมา เป็น
ความสว่างกระจ่างแจ้งแก่โลกแก่สงสารเป็นของเล่นเมื่อไร เป็น
ของจริงโดยแท้ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ เป็นผู้หลุดพ้นตามเสด็จ
พระพุทธเจ้าทันโดยแท้ไม่มีทางสงสัย

ขอให้สร้างใจของเราให้เป็นอย่างนั้นเถอะ เราจะยอมรับ
หมด พระพุทธเจ้ามีที่พระองค์ ก็ล้านก็อะไรไม่สงสัย ธรรมเป็น
ยังงไม่สงสัย เพราะเป็นอยู่ที่ใจนี้แล้ว ใจเป็นผู้รู้ ใจเป็นผู้เห็น ใจ
เป็นพุทธะ ใจเป็นธรรมะ ใจเป็นสังฆะผู้ทรงความบริสุทธิ์ของตน
ไว้เต็มลัดเต็มส่วนแล้วจะสงสัยพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
ที่ไหน ยืนยันกันที่ใจดวงนี้เอง นี่ละปัจจุบันจิตปัจจุบันธรรม ท่าน
เรียกว่า **อกาลิโก อกาลิกจิต อกาลิกธรรม** เป็นอันเดียวกันอยู่
ภายในจิตของผู้ปฏิบัติ ของผู้หลุดพ้นนั้นแหละจะเป็นที่ไหนไป

ฉะนั้นจึงขอให้ทุก ๆ ท่านได้นำไปประพฤติปฏิบัติ อย่า
ท้อแท้อ่อนแอ อย่าโลเลโลกเลก อย่าเห็นว่าอันนั้นดีอันนี้ดี ไม่มี
อะไรแหละ ในโลกนี้เต็มไปด้วยกอง อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ทั้งเขา
ทั้งเรา เห็นกันแล้วเจอกันแล้วไม่ได้บ่นให้กันอยู่ไม่ได้ ต้องบ่นสู่
กันฟัง เพื่อเป็นทางระบายความทุกข์ทั้งหลายที่มันอัดอั้นตันใจ
จะตายนั้นแหละออกมา เขาก็ระบาย เราก็ระบาย สุดท้ายก็มีแต่
ลมเท่านั้น ทุกข์ไม่ได้ออกมาจากหัวใจ เพราะอะไร ก็เพราะไม่มี
อะไรเป็นของอัศจรรย์นั้นเองภายในโลกนี้ แม้แต่จิตของเราเอง

แทนที่จะเป็นของอัศจรรย์ ก็บรรจุความทุกข์ความทรมานไว้เสีย
อย่างเต็มเอี้ยด แล้วก็มาระบายกันเท่านั้น เป็นประโยชน์อะไร
ให้พิจารณา

นักปฏิบัติเป็นนักไคร่ครวญ พระไม่ไคร่ครวญไม่มีใคร
ไคร่ครวญในโลก เพศของพระเป็นเพศละเอียด เป็นเพศที่สุขุม
เป็นเพศที่พินิจพิจารณา เป็นเพศที่อดที่ทน เป็นเพศที่ไคร่ครวญ
มาก เป็นเพศที่มีความเพียร ไม่ใช่เป็นเพศที่กินแล้วนอนนอน
แล้วนิน ชี้เกียจชี้คร้านท้อแท้อ่อนแอ ทำอะไรไม่คิดไม่อ่านดังที่
เห็น ๆ อยู่นี้ วันหนึ่ง ๆ ออกจะแตก การแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อน
มองดูกิริยาอาการ มองดูอะไรมันหากโดนหูโดนตา และเข้าไป
โดนหัวใจอยู่จนได้ สอนเท่าไรมันก็ไม่พิน ให้นำไปพิจารณาซิ

คนเราที่โง่ ๆ อยู่นี้แหละ เมื่อได้ฝึกหัดตัวของตัวให้เป็นไป
ตามหลักธรรมพระพุทธเจ้าแล้ว จะเป็นผู้ฉลาดขึ้นมาโดยไม่ต้อง
ถามใครแหละ เอาธรรมะพระพุทธเจ้าจะเป็นเครื่องส่องทาง
ดำเนินลงไป ๆ หากจะมีวันฉลาดจนได้แหละ ถ้าฉลาดไม่ได้
พระพุทธเจ้าท่านจะสอนไว้ทำไม พระองค์ทรงเคยฉลาดจากการ

ฝึกการทรมานมาแล้วนี่ พระสงฆ์สาวกก็เหมือนกัน พระพุทธเจ้า
วิเศษด้วยธรรม พระสาวกก็วิเศษด้วยธรรม เราก็พยายามฝึกตน
ของเราให้ฉลาดด้วยธรรมบ้างซีภายในใจ

ครูบาอาจารย์ก็หมดไป ๆ หาที่เกาะที่ยึดไม่ได้ นะ หมดไป ๆ
แทบจะว่าจริง ๆ แล้วเดี๋ยวนี้นะ การสอนจิตตภาวนาเป็นของ
สำคัญมาก พูดแล้ว สาธุ เราไม่ได้ประมาทคัมภีร์ไบเบิล
ตำรับตำรา อันนั้นเป็นตู้เป็นหีบยามืออยู่มาก เป็นประโยชน์
ด้วยกันทั้งนั้นแหละ ยาในตู้ นั้นละแต่ละขวด ๆ แต่ละชั้นละอัน
เป็นประโยชน์ทั้งนั้น แต่ผู้ฉลาดที่จะนำมาใช้นั้นนะมันฉลาดใหม่
ถ้าผู้นำมาใช้ไม่ฉลาดก็ไม่เกิดผลประโยชน์อะไร นอกจากจะเกิด
โทษอีกด้วยซ้ำ นี่ละเป็นข้อเทียบเคียง ต้องเป็นหมอเท่านั้นเป็นผู้
จะนำยาเหล่านั้นมาใช้ได้เป็นผลประโยชน์แก่คนไข้ ผู้ไม่ใช่หมอ
เป็นไปไม่ได้ นอกจากจะทำให้คนไข้ตาย

นี่ละพระพุทธเจ้า พระสาวกเป็นหมอชั้นเอก นำธรรมโอสถนี้
ละคือยามาสอนสัตว์โลก จึงสอนด้วยความแม่นยำถูกต้องทุกสิ่ง
ทุกอย่าง ตั้งแต่พื้น ๆ แห่งธรรมจนกระทั่งถึงวิมุตติธรรม ไม่มีผิด

ไม่มีตลาดเคลื่อน จึงเรียกว่าสวากขาตธรรม ตรัสไว้ชอบแล้ว ๆ
และดำเนินมาชอบแล้ว ทั้งรู้ชอบแล้ว ทั้งพระพุทฺธเจ้าและสาวก
ทั้งหลายรู้ชอบแล้ว สอนลูกศิษย์ลูกหาท่านจึงสอนด้วยความ
ถูกต้องแม่นยำ

บรรดาศิษย์ทั้งหลายที่เข้าไปอาศัยครูบาอาจารย์แต่ละองค์
ๆ ล้วนแล้วแต่เป็นพระอรหันต์ ๆ ทำไมท่านจะสอนตลาดเคลื่อน
ล่ะ ท่านจะสอนผิดพลาดไปล่ะ ก็เมื่อท่านรู้อยู่อย่างเต็มใจ เห็น
อยู่อย่างเต็มใจในธรรมทั้งหลาย บริสุทธิพุทฺธโตเต็มที่แล้ว ท่านจะ
สอนผิดที่ตรงไหน ต้องสอนถูกต้องแม่นยำ ผู้เข้าไปเกี่ยวข้องต้อง
ตายใจได้เลย ฝากเป็นฝากตายได้เลย หลับตาได้ให้ท่านจง ไม่
สงสัยว่าจะจูงลงนรกอเวจีที่ไหน จะจูงเพื่อบรรคผลนิพพาน
ทั้งนั้น เพื่อความพ้นทุกข์โดยถ้อยเดียว ท่านผู้รู้จริงเห็นจริงท่าน
สอนอย่างนั้น ท่านจงอย่างนั้น ท่านอบรมอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นเวลาพระพุทฺธเจ้าแสดงธรรมแต่ละครั้งละคราว
นี้ ผู้บรรลุบรรคผลนิพพานจึงมีมาก จะไม่มีมากยังงี้ ก็มีแต่
ธรรมของจริงล้วน ๆ ออกมาจากพระทัยที่บริสุทธิ์ล้วน ๆ ผู้หา

ของจริงอยู่แล้ว ทำไมจะไม่ยึดเอาของจริงได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย
เต็มหัวใจเล่า นี่ละที่ความจริงของผู้รู้ธรรมเป็นเช่นนั้น
เช่นเดียวกับหมอปริญญาที่เรียนมาแล้วด้วยความถูกต้อง
แม่นยำ ทดสอบทุกสิ่งทุกอย่างตลอดหุยกยาและวิชาความรู้
นำมาใช้จึงไม่ผิดพลาด นี่ก็พระสาวกทั้งหลายท่านเป็นเช่นนั้น
และครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็เหมือนกัน ผู้ที่ท่านได้ดำเนิน
มาแล้ว ผิดก็เป็นครูท่าน ถูกเป็นครูท่าน นำเอาทั้งผิดทั้งถูกนั้น
แหละมาสั่งสอนบรรดาลูกศิษย์ลูกหาด้วยความถูกต้องแม่นยำ
จะไม่ผิดเหมือนอย่างท่านที่เคยดำเนินมาก่อน

การสอนจึงลำบากนะ การสอนทางด้านจิตตภาวนา
เพียงแต่เราจะจดจำเอาจากคัมภีร์ไบเบิลมานั้น ดังที่กล่าวแล้ว
ว่า สาธุ ไม่ได้ประมาท เราจะนำมาสอนไม่ถูกต้อง เพราะเราไม่รู้
ว่าธรรมะบทนั้น ๆ จะสอนเวลาใด สอนในกาลใด สอนในขณะ
ใด ในขั้นใดภูมิใดของจิตตภาวนา ของแต่ละชั้นละภูมิของผู้
บำเพ็ญทั้งหลาย นี่สอนไม่ถูก นำมาใช้ไม่ถูก แต่ถ้าเป็นผู้รู้แล้ว
เห็นแล้วในทางภาคปฏิบัติ นับตั้งแต่สมาธิขึ้นไปจนกระทั่งถึง

วิมุติหลุดพ้นแล้ว จะสอนตรงไหนสอนได้ทั้งนั้น เพราะรู้แล้ว
ทั้งนั้นนี้ ใครจะควรสอนอยู่ในธรรมบทใด ควรจะได้สอนในธรรม
แขนงใดแง่ใด ๆ รู้เข้าใจ ๆ ต้องสอนได้ถูกต้องโดยไม่ต้องสงสัย
นี่ละจึงเป็นที่พอใจ บรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายที่ไปหาครูบา
อาจารย์ผู้ท่านถูกต้องแม่นยำแล้ว ผลจึงเป็นที่คาดหมายกันได้
ว่าไม่สงสัย จึงขอให้ทุก ๆ ท่านได้ตั้งอกตั้งใจ

เวลานี้เราอยู่ด้วยกันไม่ใช่เป็นของเที่ยงแน่นหนามั่นคงอะไร
นักนะ พลัดพรากจากกันไปทั้งไปทั้งมาทั้งเป็นทั้งตาย พลัด
พรากกันอยู่ตลอดเวลา คำว่า อนิจจัง ๆ ทุกข์ อนตตา จะเป็น
อะไรไป ถ้าไม่ใช่เป็นตั้งแต่พวกเราขึ้นไปทุกรูปทุกนาม จนกระทั่ง
ถึงครอบโลกธาตุ มันเป็นแบบเดียวกันหมด จะมานอนใจได้
หรือ

การเกิดแก่เจ็บตาย ไม่ใช่เป็นของชินชาหน้าด้านนะ เป็น
ทุกข์จริง ๆ เช่นอย่างไฟเผาเรานั้นละ เราชินชาได้ไหมไฟเผาเรา
ทุกข์เผาเราก็เหมือนกัน ทุกภพทุกชาติ เกิดต้องมีความทุกข์
มาแล้ว พอเริ่มเกิดก็เริ่มทุกข์มาแล้วจะว่าย่างไร เริ่มปรากฏทุกข์

ขึ้นมาอย่างชัด ๆ แล้วตายก็เหมือนกัน ความเป็นอยู่แต่ละภพจะ
ชาติหาความสุขความสบายที่ไหนได้ เป็นแต่เพียงไม่พูดออกมา
ทุกขณะที่ทุกข์แสดงตัว ภายในร่างกายของเราและสัตว์ทั้งหลาย
เขาก็เป็นอย่างเดียวกัน

เพราะอำนาจของกิเลสนี้แหละเป็นตัวสำคัญที่สุด ที่สร้าง
ทุกข์ให้สัตว์โลกโดยทั่วกัน ได้รับความลำบากลำบากไม่สงสัย จึง
ขอให้พากันพิจารณาให้เห็นโทษของสิ่งเหล่านี้ ซึ่งมีอยู่
ภายในจิตใจของเรา อย่าได้ชินชากัน และรีบเร่งขวนขวายคุณ
งามความดีที่จะให้หลุดพ้นจากมันเสีย ได้วันนี้ขณะนี้ยิ่งเป็นของ
ที่วิเศษที่สุดแล้ว ในเรื่องการพ้นจากทุกข์นะ

เอาละการแสดงก็เห็นว่าสมควร เอาเท่านี้ เริ่มปรากฏแล้ว
(เหนื่อย)

(ถอดเสียงธรรมโดย www.luangta.com)

ที่มา: <https://youtu.be/nZb7s7NyXXg>